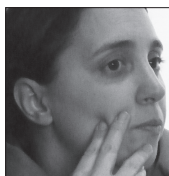

Tidligere sprogstart: begrundelser og praksis- anbefalinger

*I have been learning languages for long years
but I haven't got anywhere* (Nikolov 2001).

I de fleste europæiske lande lærer eleverne deres første obligatoriske fremmedsprog i en stadig tidligere alder. En del lande indfører derudover elevernes andet fremmedsprog tidligere (Key Data 2012; Nikolov & Djigunović 2011). Danmarks nyeste sprogpolitiske tiltag skriver sig således, ligesom de for nyligt gennemførte norske forsøg med undervisning i andet fremmedsprog, “inn i en større europeisk trend« (Vold & Doetjes 2010).

Men: Hvorfor tilbydes der tidligere fremmedsprogsundervisning? Og: Hvordan skal/kan det gøres? Artiklen opsummerer resultater fra tre store europæiske forskningsprojekter samt det nævnte norske projekt. Disse undersøgelser kan bidrage til diskus-

PETRA DARYAI-HANSEN

Adjunkt i tysk, Institut for Kultur og Identitet,
Roskilde Universitet
pdh@ruc.dk

ANNETTE SØNDERGAARD GREGERSEN

Lektor, Professionshøjskolen UCC,
Læreruddannelsen på Zahle
asgr@ucc.dk

KAROLINE SØGAARD

Adjunkt, Professionshøjskolen UCC,
Læreruddannelsen på Zahle
kars@ucc.dk

sionen om tidligere sprogstart og udgør et centralt grundlag for at udvikle pædagogiske praksisser i en dansk kontekst. Undersøgelserne viser, at eleverne generelt er glade for den tidlige sprogstart, men at den skal tilrettelægges omhyggeligt, hvis den skal have en positiv effekt.

Hvorfor skal fremmedsprog tilbydes tidligere?

I rapporten fra Europarådet *Addressing 'the age factor': some implications for languages policy* fra 2002 opsummeres begrundelser for en tidligere sprogstart med afsæt i en bred palet af europæiske forskningsprojekter.

På baggrund af denne forskningsopsamling skelner rapporten mellem tre aldersgrupper: Elever fra seks til ni år, som kendetegnes ved at have en legende tilgang til læring; elever fra niårsalderen, der karakteriseres som mere skolelæringstænkende, og elever fra 11-årsalderen, som i højere grad er bevidste om deres styrker og svagheder, og som i gode læringsforløb udvikler redskaber til at håndtere deres svagheder. Rapporten påpeger, at der ikke er forskningsmæssige belæg for at hævde, at elever fra 11-årsalderen har vanskeligere ved at tilegne sig sprog end yngre elever. Elever fra 11-årsalderen har fordel af at være mere vidende (en kognitiv fordel) samt at have en viden om, hvordan de inddrager og anvender denne viden i deres sprogtilegnelsesforløb (en læringsmæssig fordel). Hvis læringsforløbene er gode, har yngre elever dog, primært i forhold til fonetiske og morfologisk/syntaksiske færdigheder, i det lange løb en fordel. En tidlig start kan derudover give eleverne fordele ved at inddrage meget unge elevers naturlige og indlejrede sproglæringsmekanismer. Eleverne i indskolingsfasen er oftest aktivt deltagende i mundtlige sprogaktiviteter, hvorfor de hurtigere tilegner sig gode receptive og produktive mundtlige færdigheder. Den tidlige start kan give dem overskud til at fokusere på tilegnelsen af sproglige og interkulturelle erfaringer, som giver dem gode muligheder for kognitiv, social, kulturel og personlig udvikling. Derudover viser undersøgelserne, at den tidligere sprogstart kan være med til at fremme elevernes læsefærdighed og sprogbevidsthed.

Alder er ifølge rapporten en væsentlig faktor for læring, men den står ikke alene. Også tidsfaktoren spiller en central rolle: Jo mere tid, jo flere lektioner og jo mere intensiv undervisning, desto bedre sprogtilegnelse. En væsentlig pointe i Europarådsrapporten er det flersprogede perspektiv: Det påpeges, at det centrale argument for

tidlig sprogstart i det første fremmedsprog er, at eleverne derigennem får bedre mulighed for at tilegne sig flere sprog i deres grundskoleforløb.

Sammenhængen mellem eleven, læring og eksterne faktorer: ELLiE-projektet

Den europæiske længeundersøgelse 'The Early Language Learning in Europe Project« (ELLiE 2011) evaluerer tidlig sprogstart bredt med fokus på eleven, dennes læring og eksterne faktorer som politiske rammebetingelser og elevernes hjem. Projektet inddrager resultater fra seks til otte skoler i syv europæiske lande (Kroatien, Storbritannien, Italien, Holland, Polen, Spanien og Sverige).

Projektet viser, at de fleste elever starter deres første fremmedsprog med en generelt positiv holdning, dog er der store forskelle på elevernes indstillinger til fremmedsprog og deres motivation for at lære fremmedsprog.

Undersøgelsen peger på en række eksterne faktorer, som har indflydelse på, om den tidlige sprogstart bliver en succes eller ej, og kommer med en række forslag til at styrke effekten af den tidlige start. Nogle af de mest relevante skal nævnes her: at der på skolen er en velvilje over for fremmedsprog, at det prioriteres højt ikke at aflyse timer, at lærerne sendes på efteruddannelse, at deltagelse i internationale projekter og udveksling styrkes for at give elever og lærere mulighed for at bruge fremmedsproget uden for skolen og for at øge den interkulturelle kompetence, at der skabes sammenhæng fra klassetrin til klassetrin og mellem de forskellige læringsfaser samt god information mellem lærere i overgangsfaserne, og at hjemmet inddrages for at sikre, at eleven også møder fremmedsproget uden for skolen.

Projektet belyser derudover det politiske perspektiv og dokumenterer, at det har stor betydning, at politikere er villige til at investere i lærernes grund- og efteruddannelse, at der stilles krav til lærernes faglige kompetencer, at lærerne har et meget højt sprogligt niveau (helst på C2-niveau) og kendskab til alderssvarende metodik. Med henblik på lærernes kvalifikationer understreges det, at 'den gode sproglærer' kendetegnes ved, at han/hun kan lide at undervise i fremmedsproget og tror på, at det er godt at starte tidligt. Derudover kan han/hun skabe en positiv, tryk atmosfære og sikre, at eleverne har succesoplevelser med fremmedsproget ved at holde dem fokuserede på deres læring og læringsforløb.

Praksisanbefalinger

Europa-Kommissionens internetside *Early language learning* præsenterer en opsamling af forskellige større europæiske undersøgelser for at afdække, hvordan tidlig sprogstart skal/kan etableres. Siden bygger bl.a. på en omfattende rapport, som Europa-Kommissionen udgav i 2006, *Languages for the children of Europe*. Rapporten, som ligger i forlængelse af en undersøgelse af Blondin et al. (1998), definerer de vigtigste pædagogiske principper i den tidlige sprogundervisning. Ifølge rapporten afhænger succesen af den tidlige sprogstart af understøttende omgivelser.

Europa-Kommissionens undersøgelse understreger, at læreren er nøglepersonen i elevens læringsproces. Læreren bør derfor være specialist i denne aldersgruppes læring, have viden og færdigheder i forhold til de input og materialer, der introduceres og anvendes, samt kunne sætte sig ind i sine elevers læringsbehov og læringsmuligheder. Der peges på centrale veje til barnets læring. Rapporten understreger, at imitation i den tidlige sproglæringsfase er en meget effektiv metode, fx gennem udenadslære af sange, rim og remser. Derudover nævnes:

- erkendelse af, at børn i deres spontane leg viser en tendens til at lægge mærke til, spille med og øve funktioner i sproglig form og betydning;
- betydningen af, at narrativer i form af historiefortælling spiller en væsentlig rolle i børn og yngre elevers sproglæring, fordi historier giver eleverne en god ramme for interaktiv læring og bidrager til at udvikle lytte- og talefærdigheder. Historier taler endvidere til elevernes fantasi og lægger op til en kontekstbåren og -skabende videredigtning.

Det understreges, at motivation ikke kun skabes gennem leg, men også gennem intellektuel udfordring og glæden ved personlige læringsresultater; det anbefales derfor, at sproglige aktiviteter, som skaber selvtilid, suppleres med aktiviteter, der har fokus på *fluency* og *accuracy* (se også Blondin 1998). Der peges på værdien af at indføre læsning og skrivning på et tidligt tidspunkt snarere end udelukkende at koncentrere sig om at lytte og tale samt også at fokusere på elevernes implicite metasproglige viden.

God praksis i tidlig sprogstart har ifølge Europa-Kommissionens opsamling endvidere fokus på:

- at der tages højde for progression og overgangsproblematikker fra et skoletrin til det næste;
- at sprog­læringen for eleverne opleves som en proces med fokus på læringsrutiner gennem faste strukturer i timernes aktiviteter samt progression og kontinuitet mellem de forskellige skoletrin;
- at forældrene inddrages og præsenteres for de klare mål, der er for elevernes læring i undervisningen;
- at der vedvarende arbejdes med feedback og læringsstrategier, fx gennem brug af portfolioer til dokumentation af og refleksion over elevens læringsprocesser i et fællesskab med de andre elever;
- at eleven får mulighed for at komme så meget i berøring med målsproget som overhovedet muligt gennem en varieret brug af fx sange, dvd'er, begrebskort og andre ressourcer;
- at den interkulturelle dimension samt elevernes førstesprog og de sprog, som eleverne har adgang til i deres lokalområde, inddrages for at give dem mulighed for at tilegne sig god sproglig og kulturel bevidsthed;
- at der støttes op om de elever, som har mindre gode forudsætninger for en tidlig sprogstart.

Evalueringen av forsøk med fremmedspråk som felles fag på 6.-7. trinn

I Norge gennemføres i disse år større forskningsbaserede forløb (71 tilknyttede skoler og 124 lærere), hvor andet fremmedsprog udbydes på et tidligere klassetrin end syvende/ottende (jf. Siri et al. 2013). Begrundelsen er den samme som fremlagt i den danske rapport *Sprog er nøglen til verden*, nemlig den, at puberteten er et uheldigt starttidspunkt for læring af et nyt sprogfag samt den u hensigtsmæssigt store læringsafstand mellem første og andet fremmedsprog.

De væsentligste resultater af den norske undersøgelse bekræfter resultaterne fra de europæiske undersøgelser: Både lærere og elever er meget glade for tidligere sprogstart i andet fremmedsprog. Lærerne har et ønske om at fortsætte med tiltaget, og eleverne beskrives som særligt læringsvillige og motiverede. Den norske evalueringsrapport udpeger som kritiske succesfaktorer, at tidligere sprogundervisning skal gøres obligatorisk, og at den skal støttes og følges op på gennem skoleledelsen samt regionale eller nationale netværk.

Derudover fremhæves kontinuitet og en klar progression mellem folkeskolen og ungdomsuddannelserne som særlig vigtig, eftersom undersøgelsen viser, at en god opfølgning har stor betydning for den fortsatte positive udvikling.

Vold og Doetjes (2010) understreger, at undervisningen skal være rettet mod praksis, og at fremmedsproget skal tages i brug i meningsfulde sprogbrugssituationer, som eleven kan genkende sig selv i:

»For å kunne tilby god fremmedspråkundervisning er det avgjørende at lærerne selv har gode språkkunnskaper, at de er flinke å ta språket i bruk i språklærings-situasjonene, og at de har didaktisk kompetanse tilpasset aldersgruppen« (ibid.).

Konklusioner og perspektivering

Alle undersøgelser fremhæver, at eleverne generelt er glade og motiverede for at lære deres første og andet fremmedsprog tidligere. Samtidig peger undersøgelserne på, at den tidlige sprogstart stiller høje krav til lærerne, og at den skal tilrettelægges med stor omhu, hvis den skal have en positiv effekt. Praksisanbefalinger for den tidlige sprogstart kan opsummeres som følgende:

- Sæt tilstrækkelig tid af til den tidlige sprogstart. En time om ugen vurderes ikke at være tilstrækkeligt.
- Formuler klare læringsmål samt en klar progression og tag højde for overgangsproblematikker fra et skoletrin til det næste.
- Sørg for, at eleverne får succesoplevelser.
- Arbejd med elevernes samlede sproglige og kulturelle forkundskaber, giv feedback og tematiser sproglæringsstrategier, fx ved at bruge portfolioer.
- Byg på emner, der interesserer eleverne, brug målsproget i undervisningen og skab meningsfulde sprogbrugssituationer, bl.a. gennem internationale projekter.
- Fokuser på mundtlig interaktion og lytteforståelse, men arbejd fra start af med alle færdigheder samt *fluency* og korrekthed.
- Byg på barnets veje til læring: imitation, leg og narration.
- Vær bevidst om, at det kræver velfunderede sproglige, kulturelle og didaktiske kompetencer at undervise denne aldersgruppe.
- Invester i didaktisk, sproglig og kulturel grund- og efteruddannelse.

Litteratur

- Blondin, C. et al. (1998). *Foreign Languages in Primary and Pre-School Education: Context and Outcomes. A review of Recent Research within the European Union*. CILT: London.
- Edelenbos, P., Johnstone, R., Kubanek, A. (2006). *Languages for the children of Europe*. Published Research, Good Practice & Main Principles, Strasbourg: Europa-Kommissionen.
- ELLiE (2011). *ELLiE – Early Language Learning in Europe*, edited by Janet Enever, British Council 2011. <http://www.britishcouncil.org/spain/sites/default/files/publications/early-language-learning-in-europe-2011.pdf>
- Europa-Kommissionen/ European Commission (2013). *Early Language Learning*. <http://ec.europa.eu/languages/language-teaching/early-language-learning-en.htm>
- Johnstone, R. M. (2002). *Addressing 'the age factor': some implications for languages policy*. Council of Europe, Language Policy Division, Strasbourg.
- Key Data (2012). *Key Data on Teaching Languages at School in Europe 2012*. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, Brussels. <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key-data-series/143en.pdf>
- Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling (2011). *Sprog er nøglen til verden*. Anbefalinger fra arbejdsgruppen for uddannelse i fremmedsprog. København. <http://ufm.dk/filer/publikationer/2011/sprog-er-noeglen-til-verden/index.htm>
- Nikolov, M. (2001). A study of unsuccessful language learners. I: Z. Dörnyei & R. Schmidt (Eds.), *Motivation and second language acquisition* (pp. 149-170). Honolulu, HI: The University of Hawaii, Second Language Teaching and Curriculum Center.
- Nikolov, M. & Mihaljević Djigunović, J. (2011). *All Shades of Every Color: An Overview of Early Teaching and Learning of Foreign Languages*. Annual Review of Applied Linguistics, Vol. 31, 95-116.
- Siri, Mordal et al. (2013). *To år med fremmedspråk – erfaringer og betraktninger*. Helse: SINTEF.
- Vold, E. T. & Doetjes, G. (2010). *Fremmedspråk på barnetrinnet – teoretisk grunnlag*. Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen – Notat 3/2010.